

LIK UČITELJA V CANKARJEVIH DRAMAH

Cankar je v večino svojih del napisal za ljudi. Slovenski narod (vsaj slovenska inteligenca) je takrat nekako že prešel fazo narodnega osveščanja. Vendar je Cankar vedel, da narod ne predstavlja tista peščica izobraženih ljudi, ampak neizobraženi kmetje in delavci. Ljudje, ki pa svojih pravic ne poznajo, se za njih tudi ne morejo boriti. Za poučevanje in osveščanje naroda pa so bili takrat najbolj pripravní učitelji.

Martin Kačur naj bi bil eden takih učiteljev. Mlad in poln idealov, da lahko s poučevanjem pomaga narodu in s tem daje vzor drugim učiteljem. Vendar to njegovo delovanje ni všeč vsem, predvsem Cerkvi. Župnik v trgu, kjer je Kačur poučeval, se ni strinjal s tem, da bi mu nekdo odvzel primat na področju kulture. Kačur pa se župniku ni hotel podrediti in ga ubogoati, zato so ga kazensko premestili v zakotno vas, kjer s svojimi idejami ni mogel škoditi nikomur. Po letih službovanja tam je sčasoma zgubil gorečnost in zagon, tako da so ga zopet premestili na malo boljše mesto. Tam je še bolj razočaran ugotovil, da so medtem nekateri njegovi nekdanji nasprotniki prevzeli nekatere njegove ideje. Postajal je vsebolj zagrenjen in potem ko mu je umrl sin ter je izvedel da ga žena vara, se je odločil za samomor.

Jerman je bil drugačne vrste učitelj. Potem, ko so klerikalci zmagali na volitvah, je še zmeraj verjel v svoja prepričanja in se ni hotel podrediti novi oblasti. Trmasto vztrajanje pri njegovih načelih, ga je sčasoma pripeljalo do tega, da je bil izgnan iz svojega doma.

Čeprav se Jerman in Kačur kot osebnosti močno razlikujeta pa se oba soočita z istim problemom. Osveščanje in poučevanje naroda, sta takrat pomenila upadanje moči Cerkve in monarhije. Za klerikalce se je bilo nedopustno, da bi se ljudje nenadoma namesto v cerkvah, začeli zbirati v bralnih krožkih in na literarnih večerih. Kot je napisal Orwell, nevednost je moč. Če bi razne ideje in misli, o katerih so takrat razpravljali učenjaki po vsem svetu, zašle med navadno ljstvo, bi to pomenilo izgubo moči in posledično tudi bogastva. Tega se je Cankar tudi zavedal. Cankar sam se be nikoli ni smatral za socialista, vendar je vseeno deloval kot socialist, najbrž zato ker druge izbire takrat ni imel. Vendar pa tako Kačur, kot Jerman, v svojem poslanstvu oziroma vztrajanju spodletita. Oba končata kot človeka brez ugleda in spoštovanja. Najbrž je prav tukaj finta. Namesto, da bi ju Cankar naredil za junaka, ju je naredil za mučenika. Vsak, ki je prebral ti deli sočustvoje z njima in občuti jezo napram tistim, ki so ju zatrli. Vendar pa ju Cankar ne prikaže kot popolna človeka. Vsak od njiju bi lahko živel kot normalen človek. S tem Cankar ne naredi pravljice. Bistvo pa je, da pod nobenim pritiskom ne izdata svojih prepričanj in se jih držita tudi za ceno svojih bližnjih.

Cankarjevi učitelji so nekakšno orodje, ki naj bi pomagalo osvestiti narod. S njihovo pomočjo je Cankar poskusil vzbuditi sovražno mnenje proti takratšnjemu stanju. Lik učitelja v Cankarjevih delih pa je bil lahko tudi nekakšen izziv pravim učiteljem. Učitelj, ki je takrat bral ta dela, se mogoče ni strinjal s tem, da je tak poskus obsojen na propad. In tako je poskusil tudi sam.